געשטאַלטן און בילדער פון דער אידישער געשיכטע אין רוסלאַנד פאַר דער מלחמה :: :: פון בן-ציון כץ

באַראַן נפתלי הערץ (אַראַ'ן) גינצבורג

2

שוין פאַר די אַכציקער יאָרן זיינען ביי אונז געווען געצייכנט אידישע עסקנים, נישט בלויז אויפ'ן געביט פון פאַרשפּרייטן בילדונג צווישן אידן, נאָר אויך אויעלכע, וואָס האָבן געפירט א קאַמף פאַר רעכט. ס'זיינען שוין געווען אין אַדעס אידישע אָרגאַנען אין דער רוסי־שער שפּראַך, וואָס האָבן געקעמפט פאַר אידישער גלייכבאַרעכטיקונג. אמת, אפ־ילו מיט האַלבע ווערטער צוליב די צעזו־זער באַדינונגען. די אידישע עסקנים — צווישן וועלכע ס'האָט פאַרנומען דעם ערשטן פּלאַץ די פאַמיליע גינצבורג,— האָבן געאַרבעט לויט זייער איינגענעם פאַר־שאַנד נישט מאַכנדיק קיין גרויסע אַסי־פות, נישט באַמיענדיק זיך צו וויסן די מיינונג פון די אידן אויף די ווערטער. ווען ס'איז אַרויף אויפ'ן טראָן אלעקסאַנדער דער צווייטער, נאָך דער רוסישער מפּלה ביי קרים, איז געקומען א צייט פון א גרויסער רעפאָרם אויף בנונג דער אידן־פראַגע, און ס'איז באמת באַדייטנד פאַר־לייכטערט געוואָרן די אידישע לאַגע. מען האָט געגעבן וואוינרעכט מעגשן מיט הויר בער בילדונג, גרויסע סוחרים און אידישע בעלי־מלאכות. די דאַמאַלסדיקע רעגירונג האָט זיך באַמיט דערנעענטערן רוסלאַנד צו אייראָפּע, און זי האָט דעריבער נישט געקאָנט איינהאַלטן דעם "תחום־המושב" פאַר אידן. עס איז דעריבער געווען א שעת הכושר פאַר די אידישע עסקנים, און זיי וואָלטן געקאָנט פיל דערגרייכן אין יענעם מאָמענט, אבער זיי זיינען געווען צופרידן, ווען מען האָט דערלויבט צו וואוינען די שטאַרקערע עלעמענטן ביי אידן אויסער דעם "תחום". זיי האָבן זיך נישט געפונען באַלייידיקט, ווען מען האָט צעטיילט אידן אויף קאַטעגאָריעס, און האָבן נישט געזען אין דעם קיין נאַציאָ־נאַלע באַלייידיקונג. די אידישע עסקנים — דאַרונטער אויך די באַראַנען גינצ־בורג — האָבן פון אָנפאַנג אַליין מורא געהאַט פאַר'ן פאַרפלייצן די הויפּ־שטעט — פעטערבורג און מאָסקווע דורך אידן, און עלעקסאַנדער דער דריטער האָט נישט קיין פּראָפּעסיע אין דער האַנט און לעבן נאָר מיט ווינט. דער פּרינציפּ פון די רוסישע ליבעראַלן, אַז מען דאַרף אַפּלאָזירן די אידישע לאַגע נאָר פאַרלייכטערן די אידישע לאַגע אין אַלגעמיין, האָט אויפגעהערט אין דער הויפּ־שטאָט פון רוסלאַנד, אין דער אַדרעס־בוך פון די אידישע אַרבעטער, אין דער אַדרעס־בוך פון די אידישע אַרבעטער, אין דער אַדרעס־בוך פון די אידישע אַרבעטער